

Verandering van de grens tusschen de gem. Amsterdam eenerzijds en de gem. Sloten, Diemen en Nieuwer-Amstel anderzijds.

(25 1.)

VOORLOOPIG VERSLAG.

(De vroegere stukken zijn gedrukt onder n°. 198 der Zitting 1894—1895.)

Het onderzoek van dit wetsontwerp gaf in de afdelingen der Kamer aanleiding tot de volgende opmerkingen en beschouwingen.

Algemeene beschouwingen.

§ 1. In de meeste afdelingen werd de klacht vernomen, dat de Memorie van Toelichting zeer weinig is uitgewerkt, in het bijzonder voor zooveel betreft de bezwaren verbonden aan de administratieve splitsing van Amsterdam en het stadsgedeelte van Nieuwer-Amstel. Ten aanzien van dit punt, hetwelk voor de beoordeeling van het wetsontwerp van groote beteekenis is, wordt slechts verwezen naar een praeadvies van burgemeester en wethouders van Amsterdam aan den raad der gemeente, hetwelk uit den aard der zaak niet in het bezit is van het meerendeel der leden. Nu is, wel is waar, een exemplaar van het *Gemeenteblad*, waarin dat praeadvies voorkomt, onder de ter griffie gedeponeerde stukken aanwezig, maar, waar dit stuk feitelijk eene gewichtige bijlage vormt der Memorie van Toelichting, zou men, ter vergemakkelijking van de bestudeering van dit wetsontwerp, er prijs op stellen, indien alsnog een afdruk aan elk lid der Kamer kon worden verstrekt.

Eveneens verdient het, naar het gevoelen van vele leden, aanbeveling, bij zoo gewichtige grensveranderingen als de onderhavige, aan de stukken eene kaart voor elk der leden toe te voegen, gelijk de Minister van Koloniën heeft gedaan bij het aanhangig wetsontwerp betreffende eene geldleening voor de kolonie Suriname. In deze leemte ware alsnog zonder veel bezwaar te voorzien, aangezien, naar men meende, eene kaart, op deze wetsvoordracht betrekking hebbende, bestaat, welke is uitgereikt aan de leden van den raad van Amsterdam en aan de leden der commissie uit de ingezetenen dier gemeente, gekozen krachtens art. 131 der Gemeentewet.

§ 2. In de eerste en voornaamste plaats kwam in alle afdelingen de grensverandering tusschen de gemeenten Amsterdam en Nieuwer-Amstel ter sprake. De wenschelijkheid daarvan werd krachtig bestreden en evenzeer krachtig bepleit.

De vele leden, die zich tegen het wetsontwerp verklaarden voerden daarvoor verschillende gronden aan.

Onder hen waren er, die in beginsel elke grensverandering tusschen gemeenten afkeurden, tenzij of wel vooraf volkomen overeenstemming is verkregen, of wel aan de gemeente, die schade lijdt, deze wordt vergoed. De vergoeding moet huns inziens betaald worden door de gemeente, voor welke de grensverandering voordeelig is, of, indien geen der betrokken gemeenten bevoordeeld wordt en de grensverandering in het algemeen belang geschiedt, door het Rijk. — Enkele leden wenschten dit beginsel toegepast te zien niet alleen ten aanzien van de gemeenten als zoodanig, maar ook ten aanzien van de particuliere belangen, die door het ingrijpen in den bestaanden toestand worden benadeeld.

De meerderheid der tegenstanders van het wetsontwerp stelde zich echter op een enigszins ander standpunt. Hunne grief was, dat hier, met aantasting van het beginsel der autonomie van de gemeenten, onder den naam grensverandering feitelijk wordt voorgesteld de annexatie door de hoofdstad van het grootste en belangrijkste deel van eene bloeiende gemeente, en zulks zonder overwegende gronden van opportuniteit en in strijd met de billijkheid. De voornaamste argumenten, die voor deze meening

in het midden werden gebracht, kwamen op het volgende neer.

De Regeering noemt het in de Memorie van Toelichting eene „waarheid, dat eene gemeente die zich uitbreidt, het terrein dier uitbreiding op haar eigen territorio behoort te vinden.” Maar waarop berust deze uitspraak? Zoowel in het buitenland, bijv. Brussel, als in ons eigen land, bijv. Heerenveen, vindt men steden, waarvan de bebouwde gedeelten onder verschillende gemeenten ressorteeren zonder dat daaruit belemmering voor den publieken dienst voortvloeit. Er zijn onmiskenbaar nadeelen verbonden aan de centralisatie van zeer groote administratiën, en de zucht van groote steden om haar grondgebied steeds uit te breiden moet niet worden aangemoedigd. De lasten nemen dan in verhouding in sterker mate toe dan de vermeerdering der bevolking.

Maar aangenomen dat de stelling, waarvan de Regeering uitgaat, op zich zelve en in het algemeen juist ware, dan nog zou voor dit speciale geval te bewijzen vallen, dat Amsterdam behoefte heeft zich op het gebied van Nieuwer-Amstel uit te breiden, en dat er overwegende bezwaren zijn tegen de zelfstandige ontwikkeling van de stadswijk van Nieuwer-Amstel als zoodanig. Dit bewijs nu wordt in de Memorie van Toelichting niet aangetroffen. Wel wordt gezegd, dat Amsterdam „in de onmogelijkheid verkeert om op eigen terrein de noodzakelijke uitbreiding van publieke werken en inrichtingen van openbaar nut tot stand te brengen”, maar eene nadere aanduiding van die werken en inrichtingen ontbreekt, terwijl trouwens voorloopig op het territorio van Amsterdam voor dergelijke doeleinden nog grond genoeg wordt gevonden. Voorts is het door intercommunale regelingen mogelijk, zoo noodig, deze of gene inrichting op het gebied eener aangrenzende gemeente te hebben. De Regeering zelve stelt voor, de begraafplaats Zorgvlied aan Nieuwer-Amstel te laten. — In eene afdeling werd hieraan nog toegevoegd, dat het beginsel der Regeering ver strekkende gevolgen zou kunnen hebben. Wanneer bijv. Leiden een krankzinnigen-gesticht op het gebied van Oegstgeest sticht, zal dit dan grond opleveren voor de aanhechting van een belangrijk gedeelte van die gemeente bij Leiden? Op deze wijze zou geen kleine gemeente in de nabijheid eener stad meer veilig zijn. In verband hiermede word de vraag gedaan, op welke wijze de Minister zijn beginsel ten aanzien van Leiden denkt toe te passen.

De Regeering beroept zich verder op de vereeniging van Rotterdam met Delfshaven en met Kralingen. Intusschen daar gold het geheel andere gevallen. De omstandigheden hadden het noodig gemaakt handelsinrichtingen van Rotterdam op Delfshavensch grondgebied aan te leggen, en het was wenschelijk, dat deze onder het publiekrechtelijk gezag van Rotterdam zouden komen; de aanhechting van Kralingen was voor een goed deel noodzakelijk met het oog op de rioleering en de waterverschoning aldaar, en omdat Kralingen niet in den publieken dienst kon voorzien zonder telkens het grondgebied van Rotterdam te raken. In Kralingen bestond dan ook in het algemeen instemming met de vereeniging, terwijl te recht in de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat van de zijde van Nieuwer-Amstel tegen de voorgenomen splitsing dier gemeente krachtig verzet is gerozen, al mist men — en dit werd als eene leemte beschouwd — in de toelichting de gronden, waarop het verzet steunt. Voorts werden de geheele gemeenten Delfshaven, Kralingen en Charlois bij Rotterdam gevoegd en niet, gelijk hier, alleen de beste wijken bij de stad getrokken en verminkte gedeelten aan zich zelve overgelaten. Veeleer kan men zich — aldus werd door enkelen gezegd — op de aanhechting van Kralingen en Charlois beroepen, om aan te tonnen, dat tot voor korten tijd noch de Regeering noch de wetgever er overwegend bezwaar in zagen, dat eene gemeente uit een stads- en een landelijk gedeelte zou bestaan, welke toestand dan ook in Nieuwer-Amstel niet tot groote moeilijkheden heeft aanleiding gegeven, en zeker geen grond oplevert voor deze door de gemeente zelve geenszins gewenschte splitsing.

De Memorie van Toelichting zegt verder, dat geen greep gedaan wordt in historische toestanden, en dat Nieuwer-Amstel haar vroeger karakter van plattelandsgemeente zal hernemen. Hiertegen werd aangevoerd, dat Nieuwer-Amstel op deze verandering van haar tegenwoordig karakter niet gesteld is, en dat men zich te gemakkelijk van de geschiedenis afmaakt, wanneer men deze laat afbreken, waar dit in het betoog te pas komt. De laatste 40 jaar behooren ook tot de geschiedenis; gedurende dien tijd ontwikkelde zich Nieuwer-Amstel van eene plattelandsgemeente tot eene stad. Door die ontwikkeling plotseling ongedaan te maken, kan men niet geacht worden zich te bewegen in de historische lijn.

Verklaarden dus de tegenstanders van het ontwerp zich door de Memorie van Toelichting niet overtuigd, evenmin konden

Verandering van de grens tusschen de gem. Amsterdam eenerzijds en de gem. Sloten, Diemen en Nieuwer-Amstel anderzijds.

zij inzien, dat het praeadvies van burgemeester en wethouders van Amsterdam de noodzakelijkheid der grensverandering in het licht stelt. Zelfs bleek daaruit, huns inziens, niet, dat Amsterdam inderdaad zou gebaat zijn.

Slechts één bepaald voordeel, aldus betoogden deze leden, wordt genoemd, n. l. dat het thans gedeeltelijk op Nieuwer-Amstelsch terrein liggend Wilhelmina-gasthuis geheel tot Amsterdam zal gaan behoren; maar dit ware voorzeker te bereiken ook zonder een wetsontwerp van de strekking van het onderhavige. Overigens vermeldt het praeadvies, voor zooveel betreft het belang van Amsterdam, slechts de niet nader omschreven mededeeling, dat verschillende openbare gemeentewerken en inrichtingen, niet of niet geheel binnen de gemeente Amsterdam konden geplaatst worden, en voorts eenige algemeene theoretische voordeelen van eenheid in de administratie van een aaneengebouwd stadsgebied, zonder dat nochtans eenig bepaald gebleken nadeel van den huidige toestand wordt aangetoond. Zelfs leest men in het advies deze erkenning: „vast staat, dat de nieuwe regeling voor Amsterdam geen directe financiële voordeelen zal afwerpen, ja, dat integendeel het in orde brengen van den thans heerschenden abnormalen toestand althans aanvankelijk niet zonder eenige geldelijke opoffering zal kunnen geschieden.” Daarnevens wordt evenwel in den breede uitgeweid over de nadeelen, die aan den tegenwoordigen toestand verbonden zouden zijn voor de ingezetenen van Nieuwer-Amstel. Waar nu deze zelve, blijkens het verslag der commissie gekozen krachtens art. 131 der Gemeentewet, van die nadeelen geenszins zijn doordrongen en tegen de vereeniging met Amsterdam zijn gekant, behoeft men aan dit gedeelte van het betoog van burgemeester en wethouders niet veel waarde te hechten. Evenmin legt gewicht in de schaal, dat dit college aantoon, hoeveel voor brandweer en politie en voor armenzorg in Amsterdam per hoofd van bevolking meer wordt uitgegeven dan in Nieuwer-Amstel. Dat Nieuwer-Amstel met minder kosten voldoende in den publieken dienst kan voorzien, is alleszins een voordeel voor de ingezetenen. Alleen wanneer kon worden bewezen, dat deze takken van dienst in Nieuwer-Amstel gebrekkig waren ingericht zou dit wellicht een argument voor de annexatie opleveren. Maar dit wordt niet gezegd, noch in het praeadvies, noch in de Memorie van Toelichting, en kan dan ook niet met grond worden volgehouden. Zoowel de politie als de brandweer, het onderwijs als de armenzorg voldoen in Nieuwer-Amstel aan de eischen, die in redelijkheid aan eene gemeente van ruim 30 000 zielen kunnen worden gesteld. Wat in het bijzonder de armenzorg betreft, zoo doet niets ter zake hoeveel daarvoor gemiddeld per hoofd van bevolking wordt uitgegeven, vooreerst omdat dit cijfer slechts beteekenis heeft voor zooveel wordt in aanmerking genomen de verhouding tusschen het aantal behoeftigen en de geheele bevolking, hetgeen in het praeadvies niet geschiedt, en in de tweede plaats, omdat een hoog bedrag van uitgaven voor het openbaar armwezen nog geen waarborgen geeft voor de deugdelijkheid van de armenzorg.

De leden, die het bovenstaande in het midden brachten, zeiden voorts overtuigd te zijn, dat al de tot dusver besproken en, naar zij meenden, wederlegde argumenten vóór het wetsontwerp niet den eigenlijken grond aangaven, waarop dit steunt. Huns inziens vindt het streven van Amsterdam in deze aangelegenheid vooral verklaring in den wensch, om, met het oog op de opbrengst der plaatselijke belastingen, een aantal der zoogenaamde „forensen” tot Amsterdammers te maken. „Ook uit een billijkheidsoogpunt beschouwd”, zegt de Memorie van Toelichting, „mag een toestand, waarbij eene aanzienlijke bevolking geniet van de voordeelen, welke de feitelijke inwoning in eene groote stad haar aanbiedt, zonder in hare lasten bij te dragen, niet gehandhaafd worden”. In dat verband wordt van het „parasitisch bestaan” van de stadswijken van Nieuwer-Amstel gesproken. Maar, zoo vroegen deze leden, is die qualificatie te rechtvaardigen, waar Nieuwer-Amstel in de laatste 15 jaren met groote moeite en kosten in tal van eischen van den publieken dienst heeft voorzien? Men doet het te vaak voorkomen, alsof Amsterdam zich allerlei uitgaven getroost ter wille van elders wonenden, terwijl toch inderdaad, sedert het schoolgeld voor kinderen buiten de gemeente op den kostenden prijs is gebracht, Amsterdam geen uitgaven doet, die konden worden nagelaten, indien de zoogenaamde forensen niet bestonden. Hoe dit zij, de bewoners van de stadswijken van Nieuwer-Amstel zijn in dit opzicht volkomen op eene lijn te stellen met talloze bewoners van Haarlem, Weesp, Bussum, Hilversum, Baarn. De vraag

op welke wijze zij, die geregeld gebruik maken van de openbare werken en handelsinrichtingen van eene gemeente of wel in die gemeente kantoren of pakhuizen hebben maar elders gevestigd zijn, in de lasten van die gemeente moeten bijdragen, behoort te worden beslist bij de herziening der algemeene regelen ten aanzien van de plaatselijke belastingen. Doch het zou hoogst onbillijk zijn, den knoop alleen voor de te Nieuwer-Amstel wonenden door te hakken door ze te annexeren. Ware indertijd, toen de bebouwing van het noordelijk gedeelte van Nieuwer-Amstel begon, een maatregel als de bij dit wetsontwerp voorgestelde tot stand gebracht, — en verscheidene dezer leden zeiden zeer te betreuren, dat dit niet is geschied — dan zou daartegen niet zooveel bezwaar bestaan hebben. Thans echter is de ontwikkeling van Nieuwer-Amstel tot stad een feit geworden, dat men niet meer ongedaan kan maken. Er heeft zich aldaar eene bevolking gevestigd, die hare levenswijze heeft ingericht met inachtneming van den matigen belastingdruk in die gemeente en voor wie het betalen van de veel zwaardere plaatselijke belastingen van Amsterdam of niet mogelijk of althans zeer bezwarend zou zijn. Bovendien zijn de koopprijzen der uitgestrekte bouwterreinen in Nieuwer-Amstel beheerscht door den tegenwoordigen toestand; bij plotselinge wijziging daarvan zouden ongetwijfeld aanzienlijke verliezen worden geleden.

Ten slotte merkten deze leden op, dat huns inziens het wetsontwerp grootendeels zijn doel zal missen, aangezien juist bij aanneming daarvan reeds dadelijk of althans binnen zeer korten tijd aan de nieuwe grens zich andermaal hetzelfde verschijnsel zal voordoen en zich wederom eene bevolking zal nederzetten, die, niet in staat of niet genegen de hooge gemeentelijke belastingen van Amsterdam op te brengen, zich eenige meerdere verwijdering van het centrum zal getroosten, eene verwijdering, waaraan in dat geval zeer spoedig door den aanleg van tramlijnen zou worden te gemoet gekomen. In het bijzonder werd door enkele leden eene nieuwe uitbreiding voorspeld op het terrein van de gemeente Watergraafsmeer; aan die zijde is de strook, die bij Amsterdam zal komen, zeer smal.

Tegen deze bestrijding van het wetsontwerp werd opgekomen door vele leden, die de grensverandering tusschen Amsterdam en Nieuwer-Amstel noodzakelijk achtten en daaraan hun steun wenschten te geven. Onder hen waren er, die verklaarden in het algemeen niet geneigd te zijn spoedig met de wijziging van gemeentelijke grenzen in te stemmen, maar ditmaal van de noodzakelijkheid te zijn doordrongen. Hetgeen ter verdediging van het voorstel en ter wederlegging van de daartegen ingebrachte bezwaren werd aangevoerd kwam op het volgende neer.

Allereerst diende opgemerkt te worden, dat zij die het deden voorkomen, alsof hier ten onrechte van eene grensverandering wordt gesproken, terwijl het inderdaad eene zaak van veel wijdere strekking zou gelden, voorbij zien, dat de Grondwet (art. 3) onderscheidt tusschen „vereeniging en splitsing” en „grensverandering”. Deze laatste is dus niet uit haar aard een zaak van kleinen omvang: iedere wijziging der grenzen, die niet is eene vereeniging of splitsing van gemeenten, is eene grensverandering, en de keus tusschen vereeniging van gemeenten en grensverandering moet, indien de toevoeging van een aanzienlijk gedeelte eener gemeente bij eene andere noodig is, bepaald worden door deze leidende gedachte, dat een bestaande toestand, die een goed verbonden geheel uitmaakt, niet mag worden verbroken, en daarentegen ook de nieuwe toestand, die in het leven wordt geroepen, niet, door toevoeging van daarbij niet behorende bestanddeelen, met het karakter der vergroote gemeente in strijd mag komen, indien althans die bestanddeelen voor eene afzonderlijke gemeente een geschikten grondslag opleveren.

Dit nu wordt bij de voorgestelde grensverandering in acht genomen. Nieuwer-Amstel bestaat uit twee geheel onderscheiden gedeelten, waarvan het ene uit zijn aard bij Amsterdam behoort, het andere daar niet bij zou kunnen worden gevoegd zonder in de gemeente Amsterdam dezelfde tweeslachtigheid te brengen, welke thans in de gemeente Nieuwer-Amstel bestaat, terwijl dit laatste gedeelte een goeden grondslag voor eene afzonderlijke gemeente vormt, waarbij het historisch karakter behouden blijft.

De strekking van het wetsontwerp, aldus luidde het betoog van de voorstanders, is om ook administratief tot Amsterdam te brengen wat reeds feitelijk van Amsterdam een deel uit maakt. In de geheele bestrijding der tegenstanders van het ontwerp is deze grondgedachte over het hoofd gezien. Zij doen het voorkomen, alsof wordt voorgesteld in het belang uitsluitend van Amsterdam

Verandering van de grens tusschen de gem. Amsterdam eenerzijds en de gem. Sloten, Diemen en Nieuwer-Amstel anderzijds.

daaraan toe te voegen een belangrijk gedeelte van eene aangrenzende gemeente, die zich onafhankelijk van de hoofdstad heeft ontwikkeld tot eene stad op zich zelve, en betoogen dan de onbillijkheid eener dergelijke handelwijze. Maar deze voorstelling miskent ten eenenmale de feiten. Het stadsgedeelte van Nieuwer-Amstel is eene uitbreiding van Amsterdam over hare grens, ontstaan door doortrekking van Amsterdamsche straten. De bevolking maakt feitelijk met die van Amsterdam één geheel uit; zij is Amsterdamsch van afkomst, Amsterdamsch in haar leven en bedrijf. Geographisch en oeconomisch behooren de bedoelde stadswijken reeds tot Amsterdam; het wetsontwerp strekt slechts, om — zooals de Memorie van Toelichting het juist uitdrukt — den rechtstoestand met den feitelijken toestand in overeenstemming te brengen. Men kan dit alleen dan in strijd achten met de historie, wanneer men het achterblijven van de wetgeving bij de normale ontwikkeling der feitelijke toestanden als een historisch feit wil geëerbiedigd zien.

Op te merken valt voorts, dat zowel de Regeering in de Memorie van Toelichting als burgemeester en wethouders van Amsterdam in hun praeadvies twee bezwaren tegen den huidige toestand noemen. Naar de meening der bestrijders behoeft niet veel gewicht in de schaal te leggen, „dat Amsterdam in de onmogelijkheid verkeert om op eigen terrein de noodzakelijke uitbreiding van publieke werken en inrichtingen van openbaar nut tot stand te brengen”, en zij wijzen op de mogelijkheid van intercommunale regelingen. Ongetwijfeld is langs dien weg het bezwaar in sommige gevallen op te lossen, maar waar men zijne toevlucht moet nemen tot intercommunale regelingen, is toch ook zeker de mogelijkheid van intercommunale ontwikkelingen niet buiten gesloten. Intusschen niet op dezen grond is in de allereerste en voornaamste plaats het ontwerp verdedigd. Het hoofdargument, waarmee bij de bestrijding van het wetsontwerp niet voldoende is rekening gehouden, ligt in „de natuurlijke bezwaren, die verbonden zijn aan de administratieve splitsing van eene aaneengebouwde en feitelijk een organisch geheel vormende stad”. In het praeadvies van burgemeester en wethouders van Amsterdam wordt dienaangaande te recht het volgende aangeteekend: „Wanneer, gelijk thans op vele punten van den omtrek dezer gemeente het geval is, eene van de eene gemeente in de andere doorloopende bebouwing plaats heeft, wordt een toestand geboren, die èn uit een oogpunt van veiligheid, èn uit een oogpunt van gezondheid, èn uit een oogpunt van geregelde uitbreiding der bebouwing niet anders dan schadelijk zijn kan. Wanneer in het eene deel eener zelfde stadswijk deze, in het andere gene politieverordening geldt: in het eene deel van zulk eene wijk een politiekorps waken moet voor rust en orde, dat geheel onafhankelijk staat naast het korps, waaraan in het andere deel deze zorg is toevertrouwd; wanneer overtreders van politieverordeningen op en bij de grens van beide deelen zich aan bestraffing kunnen onttrekken door over de grens de wijk te nemen; wanneer van elkander onafhankelijke brandweerkorpsen met de blussching van branden in de verschillende deelen belast zijn; wanneer in het eene deel gebouwd wordt naar andere regelen en op een ander peil dan in het andere; wanneer in het eene deel onderwijs en armenzorg in handen van een bestuur zijn, dat volkomen zelfstandig staat tegenover dat hetwelk in het andere deel deze gewichtige zaken regelt, dan kan het niet anders of dit alles moet tot schade strekken van hen, die zulke, in wezen een geheel vormende, maar administratief gedeelde wijken bewonen.” Ziedaar, aldus zeiden deze leden, het motief, dat voor dit wetsontwerp den doorslag moet geven. Daartegen doet niets af, dat Nieuwer-Amstel — gesteld al dit ware niet weersproken — op haar gebied en voor zooveel hare krachten reikten, behoorlijk in den publieken dienst zou hebben voorzien. Het wetsontwerp is geen straf voor wanbeheer van de zijde van die gemeente, maar strekt om een goed en ordelijk gemeentebestuur te verzekeren, waar dit thans door de splitsing der administratie niet mogelijk is. Het geldt hier dan ook een maatregel te nemen in het algemeen belang, niet in het belang van Amsterdam. Integendeel deze gemeente zal zich geldelijke offers moeten getroosten.

Nu is gezegd, dat er meer aaneengebouwde steden zijn, die op het gebied van verschillende gemeenten liggen, en daarbij is gewezen op Brussel en Heerenveen. Daargelaten echter de vraag, of ook daar de nadeelen der splitsing zich niet doen gevoelen dan wel of die van oudsher dagteekenende toestanden geen bezwaren meer opleveren, zooveel is zeker, dat men er zowel in het buitenland als hier te lande ten gevolge van de practische moeilijkheden allengs meer naar streeft, de zoogenaamde voorsteden en op aangrenzend gebied uitgebouwde nieuwe stadswijken onder één bestuur met de voornaamste

gemeente te brengen. Ten onzent is de aanhechting van Kralingen aan Rotterdam een voorbeeld uit den jongsten tijd. Ontkend moet worden, dat daarvoor andere redenen bestonden dan voor de thans voorgestelde grensverandering. Een blik op de Memorie van Toelichting van het wetsontwerp, waarbij Kralingen met Rotterdam werd vereenigd, doet zien, dat toen evenals nu het hoofdmotief was gelegen in het feit, dat de beide gemeenten in werkelijkheid reeds een organisch geheel vormden.

Veel gewicht wordt door de tegenstanders van de grensverandering gehecht aan het verzet van Nieuwer-Amstel, maar daarbij over het hoofd gezien, dat adressen van ingezetenen dier gemeente bij de Kamer zijn ingekomen, waarin de aanneming van het wetsontwerp wordt verzocht. Behoeft het bovendien verwondering te wekken, dat zij die op Nieuwer-Amstelsch gebied uitweken met het oogmerk alle lusten van Amsterdam te genieten zonder in de lasten bij te dragen, tegen dit voorstel gekant zijn, nu het gevolg zal zijn, dat aan hunne onbillijke bevoorrechtiging boven de overige bewoners van feitelijk dezelfde stad een eind zal komen? Het moge voorts waar zijn, dat dit wetsontwerp geen oplossing geeft aan de forensen-quaestie in haar geheel; het werd niet met dat doel voorgedragen. Maar omgekeerd kan bezwaarlijk als grief er tegen worden aangevoerd, dat ten aanzien van een groot aantal forensen, die in Nieuwer-Amstel wonen, de quaestie vervalt, al blijft deze bestaan voor hen, die te Haarlem, Bassum, Hilversum enz. zijn gevestigd.

Grond voor schadevergoeding achten de leden, wier gevoelen hier werd weergegeven, niet aanwezig. Het landelijk gedeelte van Nieuwer-Amstel, dat als zelfstandige gemeente blijft bestaan, zal in geenen deele meer worden bezwaard dan thans; integendeel, het zal bij de grensverandering welvaren, in zooverre het zich nu meer overeenkomstig zijn aard zal kunnen ontwikkelen. De vereeniging met het stadsgedeelte is voor de beide deelen belemmerend, hoezeer men ook getracht heeft de daaruit voortvloeiende bezwaren te temperen. En voor schadevergoeding aan particulieren zag men geenszins termen, waar een maatregel, als hier voorgesteld, in het algemeen belang noodzakelijk is. — Hieraan voegden intusschen enkele leden toe, dat indien op andere wijze dan door schadevergoeding kon worden te gemoet gekomen aan de hardheid, die de aanhechting aan Amsterdam voor vele bewoners van het noordelijk deel van Nieuwer-Amstel ongetwijfeld zal ten gevolge hebben, zij dit zeer zouden toejuichen. Met het oog daarop gaven zij in overweging een eenigszins langen termijn vast te stellen voor de inwerkingtreding der wet.

Met aandrang betoogden ten slotte de voorstanders van het wetsontwerp de wenschelijkheid, dat dit thans mocht tot stand komen. Op den duur zou het toch onvermijdelijk blijken aan de gemeente Amsterdam hare rationeële grenzen te geven. Ieder uitstel maakt echter de moeilijkheden grooter, zoowel voor de bewoners van Nieuwer-Amstel als voor Amsterdam. Het is zeer te betreuren, dat niet reeds lang geleden voor de noodzakelijke verruiming van territoir van de hoofdstad is zorg gedragen, maar de schuld daarvan draagt voor een goed deel de gemeente Nieuwer-Amstel zelve en de bevolking van haar stadsgedeelte, die zich steeds tegen de aanhechting gekant hebben. In dit verband werd de intrekking van het in 1882 ingediend wetsontwerp eene fout genoemd; terwijl enkele leden deden uitkomen, dat ook Gedeputeerde Staten van Noordholland de regeling van deze zaak vertraagden, doordien dat college, nadat de vorige Regeering verzocht had de grensverandering te ontwerpen, twee jaren liet verstrijken alvorens aan dit verzoek te voldoen.

In den loop dezer besprekingen vóór en tegen het ontwerp werden twee denkbeelden geopperd omtrent eene andere grensverandering tusschen Amsterdam en Nieuwer-Amstel dan door de Regeering wordt voorgesteld.

Door enkele der tegenstanders werd toegegeven, dat de loop der grens tusschen de beide gemeenten voor verbetering vatbaar is; maar huns inziens ware dit met eene regeling van veel eenvoudiger strekking dan de onderhavige te bereiken. Indien men niet uitging van het denkbeeld om het grootste gedeelte van Nieuwer-Amstel te annexeren, maar slechts de rectificatie der tegenwoordige grens beoogde, dan scheen het vraagstuk zonder veel bezwaar voor oplossing vatbaar. Bij Amsterdam kon dan getrokken worden een betrekkelijk klein gedeelte van Nieuwer-Amstel, nabij de Kostverlorenwetering, dat inderdaad met de Amsterdamsche wijk aan die zijde een

Verandering van de grens tusschen de gem. Amsterdam eenerzijds en de gem. Sloten, Diemen en Nieuwer-Amstel anderzijds.

geheel uitmaakt. Het Vondelpark ware geheel tot Nieuwer-Amstel te brengen, terwijl de verdere grens in oostelijke richting, met zeer geringe afwijkingen van de bestaande, aldus zou kunnen worden getrokken, dat telkens eene belangrijke straat de grensscheiding vormde, waardoor deze voor ieder gemakkelijk zou zijn na te gaan. Aan de bezwaren tegen de administratieve splitsing van de aaneengebouwde stadsgedeelten ware op die wijze voor een goed deel te gemoet te komen, zonder dat men in de onbillijkheden verviel, waartoe de aanneming van dit wetsontwerp zou leiden.

Onder de voorstanders van het wetsontwerp waren enkele leden, die in overweging gaven een eenigszins grooter terrein bij Amsterdam te voegen dan wordt voorgesteld. De Memorie van Toelichting zegt, dat naar schatting, voor 25 of 30 jaren een einde zal worden gemaakt aan de moeilijkheden, welke uit de voortdurende uitbreiding der hoofdstad buiten haar staatsrechtelijk grondgebied voortspruiten. Intusschen deze termijn kwam niet lang voor en op dien grond werd gevraagd, of het niet wenschelijk zou zijn reeds thans een stap verder te gaan. In het bijzonder schenen voor aanhechting ook van een gedeelte van Watergraafsmeer aan Amsterdam goede gronden te pleiten, o. a. dat alsdan de Oosterbegraafplaats op Amsterdamsch gebied zou komen te liggen.

§ 3. Naar aanleiding van de grenswijziging tusschen de gemeenten Amsterdam en Sloten, werd door enkele leden betoogd, dat het hun billijk voorkwam, de wenschen van den gemeenteraad van Sloten in te willigen. Deze toch stemt met het wetsontwerp in, mits: of Amsterdam verplicht worde te vergoeden het financieel nadeel, dat Sloten zal lijden door derving van een bedrag ad f 1948,76 aan belastingen, of wel:

a. de gemeente ontlast worde van de verplichting f 250 per jaar aan Amsterdam te betalen wegens de kosten van aanleg en onderhoud van de brug over de Haarlemmervaart te Sloterdijk;

b. de Haarlemmervaart in een bevaarbaren toestand worde gebracht en gehouden;

c. de vaste brug over die vaart in eene beweegbare worde veranderd;

en d. het gemeentebestuur van Sloten door dat van Amsterdam in de gelegenheid worde gesteld, op den voet van de bestaande concept-overeenkomst met de Amsterdamsche Duinwatermaatschappij een contract te sluiten tot de levering van drinkwater in Sloten.

Ter verdediging van dit gevoelen werd in het midden gebracht, dat de grensverandering uitsluitend in het belang van Amsterdam wordt voorgesteld, en het mitsdien billijk is Sloten of schadeloos te stellen ter zake van het te lijden verlies bij de opbrengst der plaatselijke belastingen of op andere wijze eenige voordeelen toe te kennen.

Vele andere leden deden opmerken, dat de wenschen van Sloten, geformuleerd sub a—d, in geen verband staan met de grensverandering en dus bij dit wetsontwerp buiten beschouwing moeten blijven. Anders staat het intusschen, naar het gevoelen van deze leden, met het verlies door de gemeentekas te lijden. Allereerst moest daaromtrent vaststaan, of inderdaad Sloten aan opbrengst van verschillende belastingen eene som van f 1948,76 zal derven en tegenover dit verlies geen vermindering van uitgaven zal staan. Aan de Regeering werd gevraagd te willen mededeelen, in hoeverre een en ander het geval is. Mocht blijken, dat de opgaven van den gemeenteraad van Sloten in dit opzicht juist zijn, dan zouden deze leden niet ongenegen zijn, aan eene schadeloosstelling van die gemeente hun steun te geven. — Omtrent de wijze, waarop die schadeloosstelling behoorde te worden verleend, waren deze leden het aanvankelijk onderling niet volkomen eens. Terwijl sommigen het meest billijk en eenvoudigst zouden achten aan Amsterdam de verplichting op te leggen jaarlijks een bedrag aan Sloten uit te keeren, overeenkomende met het verlies door de gemeentekas te lijden, hadden anderen hiertegen in beginsel bezwaar, omdat het hun niet juist voorkwam te erkennen, dat wanneer een deel eener gemeente bij eene andere wordt gevoegd, de eerste een recht zou hebben op de vergoeding van de opbrengst der belastingen in het af te scheiden gedeelte. Om die reden zouden deze leden slechts uit een billijkheidsoogpunt en zonder praepjudice wat het beginsel betreft geneigd zijn, aan een of meer der door Sloten sub a—d uitgesproken wenschen te gemoet te komen.

Artikelen.

Art. 2. Van verschillende zijden werd er op aangedrongen, in plaats van: „1 Januari 1896”, te lezen: „1 Januari 1898”,

opdat de bewoners der aan Amsterdam te hechten terreinen tijd en gelegenheid zouden hebben zich op dien overgang voor te bereiden. In het bijzonder werd dit door sommige leden verlangd, met het oog op de belangen der vele warmoeziers, die aldaar gevestigd zijn. Andere leden verklaarden intusschen niet in te zien, waarom juist deze zoozeer benadeeld zouden worden.

Naar aanleiding van den hier gestelden termijn merkten enkele leden op, dat de Regeering het ontwerp betreffende het kiesrecht niet heeft voltooid in afwachting van de beslissing omtrent dit wetsontwerp. Regelmatiger ware het hun voorgekomen, indien de kiesrechtregeling ware ontworpen met het oog op den bestaanden toestand.

Art. 3. De waterleiding van Nieuwer-Amstel zal mede tegen overneming van schuld aan Amsterdam overgaan, en te recht: men kan haar noch aan Nieuwer-Amstel laten, noch zonder vergoeding doen overnemen. Intusschen art. 2 der concessie van de Amsterdamsche Duinwatermaatschappij luidt: „De concessie is eene uitsluitende. Tijdens haren duur zal de gemeente aan geen anderen ondernemer of maatschappij gelijk recht verleen, noch zelve daarvan gebruik maken.” Er waren leden, die vroegen of gemeente hier niet moest worden opgevat als het grondgebied van Amsterdam, zooals het begrensd was toen de concessie in 1885 gegeven werd. Maar het is, volgens andere leden duidelijk, dat gemeente hier is de concessiegever, dat is het zedelijk lichaam. En dat de mogelijkheid van uitbreiding der grenzen in 1885 niet is uit het oog verloren, blijkt uit het 2de lid van art. 1 der concessie, waarin gezegd wordt: „De maatschappij is verplicht bij uitbreiding der gemeente de vergunning tot waterlevering in het nieuwe gedeelte te aanvaarden volgens dezelfde bepalingen, als voor deze concessie zijn vastgesteld.”

Op grond van genoemd art. 2 waren vele leden van oordeel, dat, alvorens dit wetsontwerp in werking zal kunnen treden, eene overeenkomst tusschen de gemeente en de maatschappij zal moeten worden tot stand gebracht, krachtens welke het voor Amsterdam mogelijk zal worden de waterleiding van Nieuwer-Amstel te exploiteeren. De gemeente Amsterdam kan, zonder zich aan al de nadeelge gevolgen van eene overtreding der concessie bloot te stellen, van de waterleiding geen gebruik maken. Wel legt art. 6 van het wetsontwerp haar eene verplichting op, die als wettelijke overmacht zou gelden; maar in dien zin schijnt dit artikel, waarop hieronder wordt terug gekomen, en niet bedoeld en onvoldoende te zijn. Deze leden drongen er met klem bij de Regeering op aan, het tot stand komen eener overeenkomst als hierboven bedoeld te willen bevorderen, vooral ook omdat zij vreesden, dat zonder bemiddeling der Regeering de moeilijkheid, voortspruitende uit art. 2 der concessie, wellicht niet gemakkelijk zou zijn uit den weg te ruimen.

Met eenige bevreemding hadden sommige leden kennis genomen van hetgeen de Memorie van Toelichting behelst aangaande de begraafplaats Zorgvlied. Deze zal aan Nieuwer-Amstel verblijven en werpt — volgens de mededeeling der Regeering — niet onbelangrijke baten af. Toeh zal Amsterdam de schuld overnemen, voortgesproten uit de leening door Nieuwer-Amstel ten behoeve van de begraafplaats gesloten. Dit werd niet billijk geacht. Wel is waar zal daartegenover Amsterdam den eigendom verkrijgen „van zes eigendommen van betrekkelijk geringe waarde”, maar gevraagd werd, waarom op deze wijze wordt getransigeerd, terwijl door eene taxatie had kunnen zijn nagegaan, hoeveel ter zake van de zes eigendommen aan Nieuwer-Amstel toekwam. Indien dit bedrag aan Nieuwer-Amstel werd uitgekeerd en de schuld ten behoeve van de begraafplaats haar werd gelaten of wel de schuld met de begraafplaats overging, zou aan alle eischen van billijkheid zijn voldaan.

Nog werd de vraag gedaan of de schulden, voortspruitende uit door Nieuwer-Amstel aangegane leeningen welke Amsterdam overneemt, niet zullen moeten worden afgelost. De schuldeischers behoeven toch met eene verandering van debiteur geen genoegen te nemen?

Art. 5. Enkele leden zagen in dit artikel eene niet gewenschte derogatie aan art. 145 der Gemeentewet, hetwelk de benoeming van alle gemeente-ambtenaren aan den gemeenteraad opdraagt.

De redactie van het 3de lid kwam sommigen leden niet duidelijk voor. In het 2de lid staat „zoo veel mogelijk”. Is nu de bedoeling, dat zij die niet in dienst van Amsterdam overgaan wachtgeld zullen krijgen, alsof zij gemeente-ambtenaren waren? Zal Amsterdam de wachtgeldten moeten betalen? Ongetwijfeld is dit bedoeld, maar ware het niet juister het ook uit te drukken?

Verandering van de grens tusschen de gem. Amsterdam eenerzijds en de gem. Sloten, Diemen en Nieuwer-Amstel anderzijds.

Moeten voorts geen waarborgen voor de ambtenaren worden opgenomen, dat zij niet onmiddellijk zullen worden ontslagen?

Ook het laatste lid gaf aanleiding tot vragen. Zullen Gedeputeerde Staten slechts moeten uitmaken welke ambtenaren, in dienst van Nieuwer-Amstel, niet geacht kunnen worden een werkring te hebben, zich uitsluitend of in hoofdzaak tot het aan die gemeente blijvende grondgebied bepalend? Of wel zullen zij ook moeten beslissen, wie van die ambtenaren al dan niet in Amsterdamschen dienst in dezelfde of soortgelijke betrekking kunnen geplaatst worden? En is dit laatste bedoeld, naar welken maatstaf zal dan die mogelijkheid door Gedeputeerde Staten beoordeeld worden? Nadere toelichting van dit artikel werd gevraagd.

Art. 6. Men begreep de bedoeling van deze bepaling niet, daar, naar men meende, de verbruikers steeds slechts voor een jaar zijn aangesloten. In verband met deze opmerking zou men er prijs op stellen te vernemen, hoe ver de hier bedoelde verplichtingen zich uitstrekken.

Tevens werd gevraagd, of ook aan de waterleiding van Nieuwer-Amstel zijn aangesloten perceelen, liggende op het grondgebied, dat aan die gemeente blijft. Zoo ja, dan scheen het noodig waarborgen te scheppen, dat Amsterdam niet, zoodra de loopende contracten verstreken zijn, weigert dergelijke perceelen van water te voorzien.

Art. 7. Twee wijzigingen van deze bepaling werden door sommigen wenschelijk geacht. Vooreerst scheen het juister de rechten, die hier aan Amsterdam worden gegeven, ook omgekeerd aan de gemeenten Sloten, Diemen en Nieuwer-Amstel te verleen, althans ten aanzien van die kadastrale en andere stukken, die krachtens dit artikel zullen worden uitgekeerd. En in de tweede plaats gaf men boven de hier voorgestelde regeling de voorkeur aan die, nedergelegd in art. 5 van het wetsontwerp tot verandering van de grens tusschen de gemeente Utrecht en de gemeenten de Bilt, Jutphaas en Ouden Rijn, (Gedrukte Stukken 34), waarbij is bepaald, dat afschriften of uittreksels uit de archieven kunnen gevorderd worden, tegen vergoeding der kosten.

Art. 10. Vrij algemeen achtte men het niet waarschijnlijk, dat dit ontwerp zoo tijdig wet zou kunnen worden, dat de termijn van 30 November 1895 zou kunnen worden gehandhaafd. Werd aan den bij art. 2 uitgesproken wensch, om den aldaar genoemden datum later te stellen, voldaan, dan zou trouwens toch wijziging van dit artikel onvermijdelijk zijn.

Gevraagd werd of het kiesdistrict voor de Provinciale Staten Nieuwer-Amstel, dat twee leden naar de Staten afvaardigt, zal kunnen blijven bestaan, wanneer 25 000 inwoners van de gemeente van dien naam ingezetenen van Amsterdam worden. Naar het sommigen leden voorkwam eischt dit punt voorziening.

Art. 12. In één afdeeling werd het gevoelen uitgesproken, dat de billijkheid medebrenge aan de Amsterdamsche notarissen te verbieden, zich te vestigen in het grondgebied, dat aan Amsterdam wordt toegevoegd.

Ook waren enkele leden van oordeel, dat de bepaling eenvoudiger kon luiden, wanneer gezegd werd, dat de thans in het te annexeren deel gevestigde notarissen, zoolang zij niet naar Nieuwer-Amstel verhuizen, geacht worden notarissen ter standplaats Amsterdam te zijn.

Art. 13. Verscheidene leden waren van oordeel, dat nu de gemeente Amsterdam 25 000 nieuwe ingezetenen krijgt, onder wie ruim 1900 kiezers, ontbinding van den gemeenteraad niet kan uitblijven. Na de vereeniging van de gemeenten Rotterdam, Kralingen en Charlois werd ook de Rotterdamsche gemeenteraad opnieuw gekozen.

Aldus vastgesteld door de Commissie van Rapporteurs, den 17den October 1895.

PIJNAPPEL.
HEEMSKERK.
RUTGERS VAN ROZENBURG.
DE SAVORNIN LOHMAN.
ROESSINGH.

